

חיינו מכיר אדם / שהנה החלה שיבתו מן היריד? מי מאותת לו? ובהמשך מוצעת התשובה בדרך של שאלה: "האם זה במעבר שבין משלי לקהלת?" יש כאן רמז למה שנאמר על שלמה המלך מפי רבי יונתן: "כשאדם נער אומר דברי זמה, הגדיל אומר דברי משלות, הזקין אומר דברי הבלים". בשיר אומרת הדוברת: "אצלנו כאן ועכשו עולם / שנסתכסכו בו שירי-השירים וקהלת / ללא הכר".

שהערב יורד / ובעצמת צהב פתאום / משתחרר כמעט בפראות מן המעטפת המגוננת / ונצת לקראת הגלוי הסופי של הנית פריחה מאחרת / ואחר כך כה תם ובמלוא החסד / של שעת אור אחרונה כתם השקיעה / עלי המשי הבהיר פרושים בטורגור מלא של שעת פתיחה / בלוריות האבקנים מתמפרות לדבורים האורות / מהן סלים כבדים של אבקת דבש //

וכמו ענן פרפרים שירדו לנוח בשחי הערב הכבדים / שואכים את מהות הרך המפעפעת / ומתמוססת בחלל המלא אור והריים / לא כבדיות, נרות הלילה הפורחים / המוני לכות פתוחים אל תוך שלות ליל הקץ."

אם נקרא ברצף את שני בתי השיר, בלי המילה הפותחת כל בית, נקבל במפורט ובררך הפשט את תהליך היפתחות הפרח עד בוא קצו. אבל המילה הראשונה בכל בית - "כמו" - היא זו שמנחה את הקורא לראות את כל התיאור בדרך הדרש, בדרך הדימוי, שבו המדמה הוא נר הלילה, אבל המדומה הוא האדם, ש"פריחתו מאחרת". אדם שעוד מעט תמה לו "שעת אור אחרונה", שחונן ב"בטורגור מלא של שעת פתיחה", דהיינו, חונן בלחץ, המקנה לו בזמן הפתיחה, כמו לצמח הגבעולי, את יציבותו המבנית. זה האדם, שבדיוק אז "דבורים אורות ממנו סלים כבדים של אבקת דבש" ו"פרפרים" - - - שואכים ממנו את מהות הרך. זה האדם, שלקראת סופו אינו חש בורד, כי יחד איתו נפתחים כך "המוני לכות פתוחים אל תוך שלות ליל הקץ".

לצד שירים שהם למעשה "השלכה של הנפש", נמצא שירים שהם "השלכה של השכל". אלו שירים שמציבים שאלות. בחלקן הן שאלות ארס-פואטיות, כגון: "איך פותבים שיר על הכף לחיות / איך מפיקים משמעות ממה שיש ולא מן החסד / לא מן הפעם, ולא מן העליבות?" (עמ' 18); "האם עלי לכות פדי לכתב שיר?" (עמ' 19).

ברובן אלה שאלות שכמעט כל אדם בגיל הבוגר שואל את עצמו, כמו: "מה ישאר ממך וממעשיך לשעבר כשתהיי קטע / של עפר בתוך העפר של בית הקברות המקומי / אנשים ידברו עליך כשתהיי פחות פלום מאויר ריק? / איפה היית כשהעולם רבץ לפתחך מתוך כמו אהבה מתרת" (עמ' 32);

"להאבק או לא להאבק? איך לנוט את החיים / קצרי הטוח שאני מחזיקה בגופי? / היכן להשקיע את ההתבוננות? / ההתמסרות? / היצירה? - בעולם? בתקון העולם? / במהות החמקמקה של עצמייתי?" (עמ' 33).

שיר שכולו שאלות הוא 'השיבה מן היריד' (עמ' 42); השאלה הפותחת את השיר היא: "מתי בדרךך

הספר הוא על אידיעה ועל האופן שבו האידיעה הזה מלא קסם". אלא שממש אי אפשר לקנות את התירוץ הרחוק הזה. אין בסוף הזה שום קסם, לכל היותר תעלול זול, דחוק, שמעליב את האינטליגנציה. ניכר בעליל שלא נדע מה עלה בגורלו של איש הסנונית או מה בעצם היה טיבו של המסע הסתום שלו מן הטעם הפשוט שגם גבריאל סביט, הסופר, אינו יודע אותם. או כפי שכתבה בתגובתה ברשת קייט, המכנה עצמה Paper Fury: "המחשבה שחלפה במוחי כשסגרת את הספר הייתה, לרוע המזל, 'ומה לעזאזל זה היה?! ברצינות, אני לא מבינה את הספר הזה. פשוט לא מבינה. אני אפילו לא מבינה לאיזה קהל קוראים הוא נכתב. המספרת היא בת 7... אבל הספר כתוב באופן הספרותי' הזה שגורם לי לחשוב שהוא מיועד למבוגרים. אבל הוא משווק כספר לבני הנעורים?! אני מבולבלת. הספר הזה מבולבל. הדבר הכי טוב שאנחנו יכולים לעשות זה להתיישב, לאכול חטיף, ולהיות מבולבלים ביחד".

אני מזדהה עם כל מילה. ובכל זאת, לאור כישרון הכתיבה הניכר של גבריאל סביט, ראוי לצפות לספרו הבא ולקוות שהוא יהיה בשל יותר, פחות מתחכם ותפור הרבה יותר טוב.

עדנה שמש

השיבה מן היריד

שרה שוב: אשא רגלי אל ההרים, גוונים 2017, 120 עמ'

כבר בשיר הראשון בשער הראשון בספר - "העונה הפנימית" - מצהירה שרה שוב שהיא אוהבת את הממש. למשל את המדבר, ואוהבת אותו, "לגופו, מדבר פשעצמו", ומוסיפה: "שאנינו השלכה של הנפש" (עמ' 7). ואכן בספר זה, המכיל גם את שיריה של שוב שנכללו בספרה יוקרת (1968) ספוגים השירים בחומרים רבים מהמציאות הממשית.

שרה שוב היא מטיילת ומארגנת טיולים בארץ מזה שנים, ושם ספרה "אשא רגלי אל ההרים" תואם היטב לעשייתה זו בחייה הממשיים. הדגש הוא על "אשא רגלי", ובשונה מן הפסוק המקראי "אשא עיני" (מזמור קכ"א), מדובר כאן בהליכה ברגל בנופים ממשיים, גם הרים וגם גיאיות (ראו למשל השיר 'טיול', עמ' 38).

אבל הצהרה לחוד והמעשה השירי לחוד.

שרה שוב כתבה כאן שירה בשפה עשירה ומוסיקלית, שעצם מהותה היא בעיקר מעבר לממשי, והיא כמעט כולה "השלכה של הנפש". אדגים זאת דרך עיון בשיר היפה 'נר הלילה' (עמ' 10):

"כמו נר הלילה בתנועה עזה / להפתח לפני

נראה שתמונת העולם המורכב, שיש בו גם מ"שיר השירים" וגם מ"קהלת", זו תמונת העולם המעוצבת במרבית השירים בספר. נמצא בו שירים שיש בהם ביטוי עשיר לאהבת הארץ, מראותיה ריחותיה וקולותיה, אהבת החיים, וציורים כמו: מרתף תשקות, כיבוש הנקמה, גזעי עצים שעושים אהבה.

ונמצא בו גם שירים ברוח "הבל הבלים הכל הבל", הן במובן הפסימי והניהיליסטי, כמו בשירי הפרק "על מות", והן במובן האופטימי, לפיו יצירה ניוונה מ"אחיזה במילים", שאותה הדוברת אינה רוצה לאבד (עמ' 40).

שיר קצר, שמייצג את רוח שיר השירים עם רוח קהלת, הוא השיר המופיע בעמ' 41: "כך או אחרת, הרי הכל ידוע / ורק אל תקח ממני את העכשיו הפתוח / את האני המתנחש בתוכי / את כל מה שמתערבל באהבה / את מה שאפשר לתת ואת מה / שמתר לקחת".

מדור מיוחד בספר הוא הפרק "שבע פעמים". הפרק מכיל 13 שירים, שמתייחסים לדמויות ולאירועים ממקורות ישראל, בעיקר מן התנ"ך (עמ' 55-74). ליד חלקם של השירים מובאים ציטוטים מן המקורות שאליהם מתייחס השיר. כך יכול הקורא לחוש את המקורות של העיצוב השירי שניתן בספר זה למופיע במקורות. אהבתי במיוחד את שיר הקינה, שנושאת כאן בגוף ראשון דינה בת יעקב (עמ' 58), הנערה שהתנ"ך רק מזכיר אותה, ואינו מתייחס, כמוכע כאן בשיר, לא לכאביה ולא לכעסה על אחיה, שפעלו במרמה, והותירו אותה אומללה: "דיני נחתם לערירות / לעזיבות עולם / ואני עודני ילדה".

לא ארחיב את הדיבור על שירי הספר הראשון יוקרת, אך אומר שהדפסתו שוב בספר היא מעשה נכון. ראשית משום שהספר, שאזל, נגאל כך מנשייה. שנית משום שהדפסת השירים שראו אור בשנת 1968 לצד השירים שרואים אור לראשונה בשנת 2017, מעוררת עניין ומאפשרת השוואה בין שני הספרים. התוצאות עשויות להיות מעניינות הן לגבי שרה שוב כמשוררת, והן לגבי משוררים ושירה בכלל.

יפה בנימיני